

ΤΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΚΑΙ Η ΑΝΑΓΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ

Χ. ΑΠ. ΛΑΔΙΑΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σ' αυτό το κεφάλαιο, αρχικά είδαμε τα τέσσερα κριτήρια διερεύνησης του περιφερειακού προβλήματος (ειδολογικό, χωροταξικό, αναπτυξιακό, κλαδικό) και εν συνεχεία είδαμε τα αίτια που δημιουργούν αυτές τις ανισότητες.

Στη σημερινή παρουσίαση θα αναφερθούμε σε θεωρίες-απόψεις που διατυπώθηκαν κατά καιρούς σχετικά με τις περιφερειακές ανισότητες, τα στάδια ανάπτυξης που προτείνουν διάφοροι θεωρητικοί, καθώς και τα μέτρα περιφερειακής πολιτικής που μπορούν να εφαρμοστούν για την αντιμετώπισή τους. Τέλος, θα εξετάσουμε τους λόγους (αίτια) που δημιουργούν την ανάγκη για την επίλυση/αντιμετώπιση του περιφερειακού προβλήματος.

III. Η ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ

Γενικά, γνωρίζουμε πως όταν έχουμε ένα οικονομικό πρόβλημα και θέλουμε να το προσεγγίσουμε θεωρητικά χρησιμοποιούμε υποδείγματα και θεωρίες της Οικονομικής Επιστήμης. Έτσι, προκειμένου να διερευνήσουμε το Περιφερειακό Πρόβλημα χρησιμοποιούμε υποδείγματα και θεωρίες της Οικονομικής Ανάπτυξης.

Βασικές υποθέσεις της Οικονομικής Ανάπτυξης όπως στάδια οικονομικής ανάπτυξης, διεθνές εμπόριο, διάχυση τεχνολογικής προόδου, συσσώρευση κεφαλαίου, δυαδική οικονομία κλπ χρησιμοποιούνται για την ερμηνεία των Περιφερειακών Ανισοτήτων, πάντα όμως υπό τον περιορισμό του φυσικού περιβάλλοντος. Σ' αυτό το κεφάλαιο αναφέρονται οι σημαντικότερες θεωρίες που εξηγούν γιατί και πώς δημιουργούνται οι περιφερειακές ανισότητες, τις οποίες διακρίνουμε σε 3 κατηγορίες:

- i. Οι θεωρίες χωροθέτησης (τόπου εγκατάστασης)
- ii. Οι θεωρίες χωρικής κατανομής της οικονομικής δραστηριότητας
- iii. Οι θεωρίες περιφερειακής ανάπτυξης και μεγέθυνσης.

1. ΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Ο Rostow (1960) ανέπτυξε μια θεωρία για την Οικονομική Ανάπτυξη. Ο Rostow δεν περιλαμβάνει στο υπόδειγμά του τη χωρική διάσταση και υποστηρίζει ότι μια οικονομία εξελίσσεται σε 5 στάδια και ότι κάθε στάδιο δημιουργεί τις προϋποθέσεις για την ολοκλήρωση του επόμενου σταδίου.

Τα 5 αυτά στάδια είναι:

- i. Της παραδοσιακής κοινωνίας
- ii. Των προϋποθέσεων για την απογείωση
- iii. Της απογείωσης
- iv. Της ωριμότητας
- v. Της μαζικής κατανάλωσης

ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ 5 ΦΑΣΕΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ROSTOW

1. Παραδοσιακή κοινωνία

- i. Η οικονομία είναι αγροτική με χαμηλή παραγωγικότητα.
- ii. Πάνω από 70% του πληθυσμού απασχολείται στη γεωργική παραγωγή.
- iii. Οι τεχνολογικές μεταβολές είναι βραδύτατες.
- iv. Οι αξίες της κοινωνίας είναι μοιρολατρικές.

(Πρόκειται για υπανάπτυκτη χώρα και βρίσκεται σε στατική ισορροπία)

...συνέχεια

2. Προϋποθέσεις για την απογείωση

- i. Συνειδητοποίηση ότι μπορεί να υπάρξει οικονομική πρόοδος η οποία πραγματοποιείται με κάποιες θεμελιακές μεταβολές όπως:
- ii. Συσσώρευση κεφαλαίου με ρυθμό μεγαλύτερο από εκείνο της αύξησης του πληθυσμού.
- iii. Βελτίωση συνθηκών υγείας, που συνεπάγεται μείωση της θνησιμότητας
- iv. Ποιοτική άνοδος της εκπαίδευσης
- v. Αύξηση των επενδύσεων στον γεωργικό τομέα
- vi. Εισαγωγή νέων μεθόδων παραγωγής
- vii. Αύξηση της παραγωγής που θα αποφέρει πλεόνασμα το οποίο μπορεί να μεταποιηθεί (με τη βοήθεια μιας απλής μορφής βιομηχανίας)
- viii. Βελτίωση των μεταφορών / επέκταση εμπορίου/ αύξηση κοινωνικής, επαγγελματικής και γεωγραφικής κινητικότητας του πληθυσμού.

...συνέχεια

3.Απογείωση

- i. Διάρκεια 20-30 έτη.
- ii. Θεωρείται το πιο σημαντικό στάδιο στη διαδικασία της ανάπτυξης.
- iii. Πετυχαίνει την παράκαμψη σημαντικών εμποδίων
- iv. Σημειώνεται σταθεροποίηση των ανοδικών ρυθμών ανάπτυξης

Η ενεργοποίηση του σταδίου αυτού προϋποθέτει τη γρήγορη ανάπτυξη των ηγετικών κλάδων της οικονομίας, αύξηση του ρυθμού των αποταμιεύσεων και των επενδύσεων και την οργάνωση κατάλληλου θεσμικού πλαισίου

...συνέχεια

4.Ωριμότητα

- i. Εφαρμογή σύγχρονης τεχνολογίας σε όλες τις οικονομικές δραστηριότητες.
- ii. Μείωση του αγροτικού πληθυσμού και αύξηση του αστικού
- iii. Αναλογία εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού στο σύνολο του αστικού πληθυσμού αυξάνεται.
- iv. Αύξηση παραγωγικότητας και κκ ΑΕΠ.

5.Μαζική κατανάλωση

- i. Αύξηση κατανάλωσης διαρκών καταναλωτικών αγαθών.
- ii. Επέκταση της χρήσης των αυτοκινήτων
- iii. Μετακίνηση αστικού πληθυσμού στα προάστια
- iv. Αύξηση της κοινωνικής ευημερίας

ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΟΥ ROSTOW

Ο Rostow με τη θεωρία του θέλει τη δημιουργία ηγετικών κλάδων που προωθεί τη δημιουργία αντίστοιχα ηγετικών περιφερειών με συνέπεια να ενθαρρύνει τις περιφερειακές ανισότητες.

Η θεωρία του λοιπόν παρουσιάζει αδυναμίες διότι αρκείται στην περιγραφή οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών του κάθε σταδίου και δεν αναλύει πως θα γίνει η μετάβαση από το ένα στο άλλο στάδιο. Επιπλέον, υποθέτει ότι η κατεύθυνση της ανάπτυξης είναι ανοδική, χωρίς να υπολογίσει ότι μπορεί να αλλάξει κατεύθυνση και να γίνει στάσιμη ή και οπισθοδρομική.

Η θεωρία του δεν έχει καθολική ισχύ και αμφισβητείται διότι κάποιες χώρες πιθανόν να μην περάσουν από όλα τα στάδια ή να περάσουν περισσότερα.

Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ FRIEDMANN (1966)

Ο Friedmann χρησιμοποιεί τις φάσεις της ανάπτυξης της οικονομίας προτείνοντας αντίστοιχα μέτρα περιφερειακής οικονομικής πολιτικής. Σύμφωνα με τον Friedmann υπάρχουν 4 φάσεις ανάπτυξης με κριτήριο την ποσοστιαία συμμετοχή της βιομηχανίας στο ΑΕΠ:

- i. Προβιομηχανική, με ποσοστό 0-10%
- ii. Μεταβατική, με ποσοστό 10-25%
- iii. Βιομηχανική, με ποσοστό 25-50%
- iv. Μεταβιομηχανική, με ποσοστό 50%, αλλά με φθίνουσα τάση.

ΤΑ ΤΕΣΣΕΡΑ ΣΤΑΔΙΑ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΟΥ FRIEDMANN

Στο **προβιομηχανικό στάδιο** υπάρχει μειωμένο ενδιαφέρον για τις περιφερειακές ανισότητες, πρόκειται για υπανάπτυκτες περιοχές που οι κάτοικοί τους απασχολούνται στη γεωργία και την εξόρυξη. Προκειμένου να οδηγηθούν στην ανάπτυξη αυτές οι περιοχές, θα πρέπει να βελτιωθούν οι συνθήκες εκπαίδευσης, υγείας, μεταφορών, οργάνωσης της γεωργίας. Οι επενδύσεις αυτού του σταδίου ευνοούν τα κεντρικά σημεία.

Στη **μεταβατική φάση** αρχίζει η βιομηχανική ανάπτυξη, η περιφερειακή πολιτική αποκτά σημασία, ενώ απαιτούνται μέτρα οργάνωσης του χώρου και συγκέντρωσης της βιομηχανίας λόγω εξωτερικών οικονομιών. Οι περιφερειακές ανισότητες μεγαλώνουν, ενισχύεται το κέντρο και η περιφέρεια παραμένει στάσιμη ή φθίνει. Για την ανάπτυξη της οικονομίας απαιτείται η εφαρμογή μέτρων εθνικής περιφερειακής πολιτικής.

Στη **βιομηχανική φάση**, η περιφερειακή πολιτική προσπαθεί να αντιμετωπίσει τα προβλήματα ανάπτυξης των απομονωμένων περιοχών και της οργάνωσης της υποδομής των αστικών κέντρων.

Στη **μεταβιομηχανική φάση**, η ανισομερής κατανομή των παραγωγικών συντελεστών στο χώρο είναι περιορισμένη, ενώ η περιφερειακή πολιτική στοχεύει στην προστασία του περιβάλλοντος, στην αστική ανάπλαση, στη βελτίωση της ποιότητας της ζωής κτλ.

...συνέχεια

Ο Friedmann είναι υποστηρικτής της κρατικής παρέμβασης, τα περιφερειακά προβλήματα που δημιουργούνται κατά τη διάρκεια της αναπτυξιακής διαδικασίας πρέπει να αντιμετωπίζονται έγκαιρα και μάλιστα τα μέτρα της περιφερειακής πολιτικής να είναι τέτοια ώστε να μη δημιουργούνται νέα προβλήματα από τις λύσεις που δόθηκαν προηγουμένως. Για να συμβεί αυτό πρέπει να πληρούνται δύο προϋποθέσεις:

- i. Να υπάρχει ένα ενιαίο και εναρμονισμένο σύστημα σκοπών, στόχων και μέσων εθνικής οικονομικής και περιφερειακής πολιτικής
- ii. Να αποφεύγεται η επίλυση των περιφερειακών προβλημάτων με μέτρα που σχεδιάζονται ad hoc για την ικανοποίηση «ομάδων πίεσης»

Θεωρεί μάλιστα ότι οι κεντρικές περιφέρειες επιβάλλονται στις υπόλοιπες με την άσκηση κυριαρχίας, διοχέτευση πληροφοριών, δημιουργία ψυχολογικών επιρροών, μεταβίβαση ιδεών εκσυγχρονισμού των κοινωνικών αξιών, εμφάνιση οικονομιών κλίμακας και αστικής υποδομής και ενίσχυση πολλαπλασιαστικών φαινομένων.

Σε μεταγενέστερη θεώρησή του (1982) ο Friedmann υποστηρίζει πως οι περιφέρειες μπορούν να αναπτυχθούν αν βασίζονται σε περιφέρειες που λειτουργούν ως παγκόσμια κέντρα συσσώρευσης κεφαλαίου, παραγωγής και ελέγχου.

Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ HIRSCHMANN ΚΑΙ ΤΟΥ WILLIAMSON

Σύμφωνα με τον Hirschmann (1958) μεταξύ αναπτυγμένων και υπανάπτυκτων περιφερειών λειτουργεί η διαδικασία πόλωσης, η οποία υποχωρεί με τη συμβολή των μέτρων περιφερειακής πολιτικής στις περιφέρειες που βρίσκονται σε υποδεέστερη θέση, ενώ χαρακτηριστική είναι η γνώμη του ότι «οι διεθνείς και οι διαπεριφερειακές ανισότητες ανάπτυξης αποτελούν αναπόφευκτη συνέπεια και προϋπόθεση αυτής της ίδιας της ανάπτυξης» .

Ο Williamson με την εμπειρική του έρευνα συμπεραίνει πως η ανάπτυξη μιας περιφέρειας μειώνει τις ανισότητες και συγκεκριμένα από το στάδιο της ωριμότητας και πέρα, ενώ υποστηρίζει πως στα πρώτα στάδια οι περιφερειακές ανισότητες επεκτείνονται.

2. Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ «ΣΩΡΕΥΤΙΚΗΣ ΑΙΤΙΟΤΗΤΑΣ» (MYRDAL 1969)

Η θεωρία εξηγεί τις χωρικές διαφοροποιήσεις της οικονομικής ευημερίας. Αποτελεί τη σημαντικότερη συμβολή στη διερεύνηση του περιφερειακού προβλήματος και θεωρείται από πολλούς το κλασικό υπόδειγμα για την ερμηνεία των περιφερειακών ανισοτήτων.

Ο Myrdal προσπαθεί να αποδείξει ότι οι οικονομικές δυνάμεις της αγοράς τείνουν να αυξήσουν τις περιφερειακές ανισότητες παρά να τις μειώσουν.

Προσδιορίζει δύο αλληλοσυνδεόμενες διαδικασίες που προκαλούν άνιση ανάπτυξη:

- i. Σωρευτική αιτιότητα [η οικονομική ανάπτυξη πραγματοποιείται σε ορισμένα κέντρα τα οποία έχουν φυσικά και επίκτητα πλεονεκτήματα (κατάλληλη τοποθεσία, πρώτες ύλες, μεταφορικό δίκτυο, εμπορικές υπηρεσίες, ειδικευμένο εργατικό δυναμικό) με συνέπεια να μεγαλώνει το χάσμα, αφού ενισχύονται τα κέντρα.]
- ii. Χωροταξική αλληλεξάρτηση μεταξύ κέντρου και περιφέρειας [προκαλεί αποδυνάμωση της υπανάπτυκτης περιφέρειας ενώ την πλημμυρίζει με αγαθά, γεγονός που εμποδίζει την ανάπτυξή της. Υπάρχουν περιφέρειες που αναπτύσσονται και περιφέρειες που φθίνουν ή παραμένουν στάσιμες. Πάντως όταν αναπτύσσεται η εθνική οικονομία τα ευεργετικά αποτελέσματα διαχέονται σε όλες τις περιφέρειες της χώρας.]

Ο Myrdal, με τη σειρά του προβάλλει 3 στάδια ανάπτυξης:

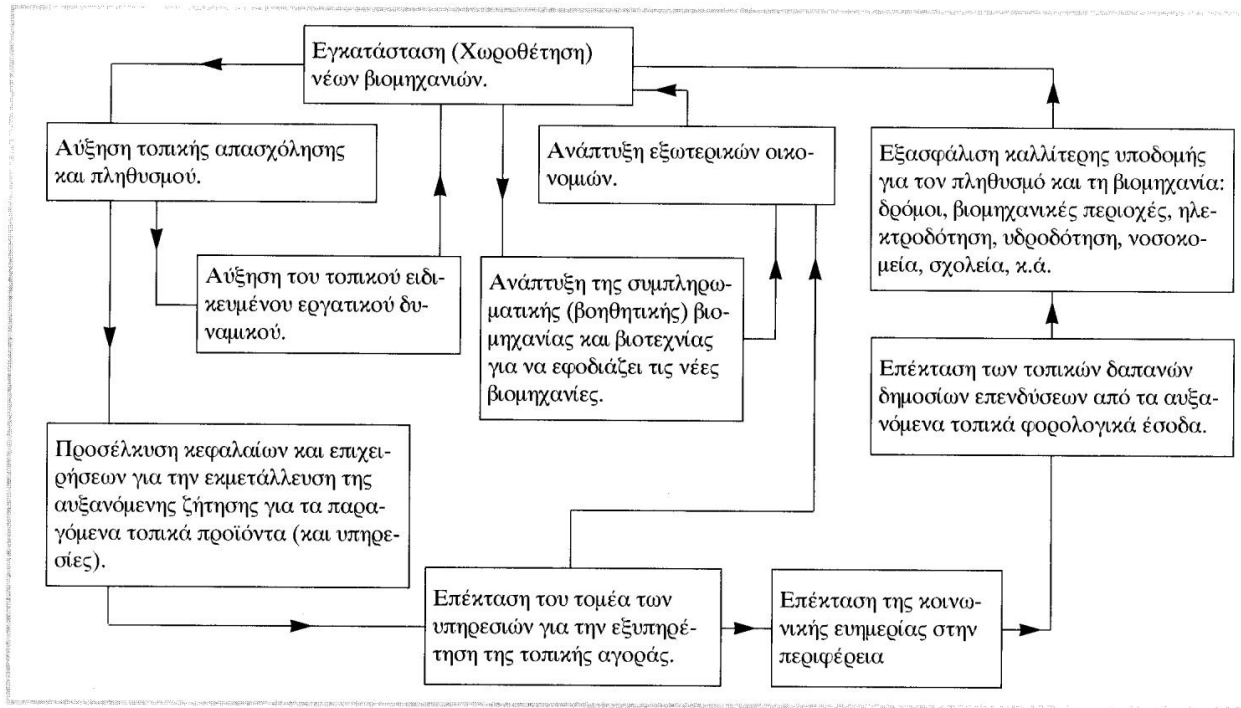
- i. Προβιομηχανικό στάδιο κατά το οποίο έχουμε λίγες περιφερειακές ανισότητες.
- ii. Σωρευτική αιτιότητα όπου διογκώνονται οι περιφερειακές ανισότητες λόγω ότι οι κεντρικές περιφέρειες αναπτύσσονται ταχύτερα.
- iii. Επέκταση της ανάπτυξης όπου παρατηρείται μείωση των ανισοτήτων με τη βοήθεια ισχυρών μέτρων περιφερειακής πολιτικής.

...συνέχεια

Η θεωρία του Myrdal κρίθηκε ότι δε διαπραγματεύεται με πληρότητα τη διαδικασία της διερεύνησης των ανισοτήτων, ότι δεν επισημαίνει τα εξισορροπητικά αποτελέσματα της μετακίνησης των συντελεστών της παραγωγής και πως αγνοεί τους διάφορους φυσικούς και κοινωνικούς παράγοντες που προωθούν την εξίσωση των περιφερειακών εισοδημάτων κάτω από ορισμένες συνθήκες

ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟΝ MYRDAL

Διάγραμμα 1: Διάγραμμα της «σωρευτικής» ανισότητας του Myrdal (1). *Πηγή:* Chorley and Haggett, *Models in geography*, 1967.

3. ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΔΙΑΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ (ΔΙΕΘΝΟΥΣ) ΕΜΠΟΡΙΟΥ

Προσπαθεί να αναλύσει τις διαπεριφερειακές σχέσεις και ανισότητες με εφαρμογή κλασικών και νεοκλασικών αρχών του διεθνούς εμπορίου.

Σύμφωνα με τη θεωρία του Ricardo & Ohlin μια περιφέρεια (χώρα) πρέπει να εξειδικεύεται στην παραγωγή εκείνου του προϊόντος για το οποίο διαθέτει πρώτες ύλες και το παράγει και φτηνότερα σε σχέση με άλλη χώρα (συγκριτικό πλεονέκτημα).

ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

- i. Στο διεθνές εμπόριο έχουμε εθνικά σύνορα συνεπώς δημιουργούνται περιορισμοί στη διακίνηση των συντελεστών της παραγωγής, ενώ υπάρχουν κι συγκρουόμενα συμφέροντα κάτι που ανάμεσα στις περιφέρειες μιας χώρας δε συμβαίνει.
- ii. Στο διεθνές εμπόριο υπάρχουν διαφορές στη νομισματική, δημοσιονομική και εμπορική πολιτική. Το εθνικό εμπόριο γίνεται με ένα νόμισμα, ενώ στο διεθνές οι μεταβολές των ισοτιμιών δημιουργούν αβεβαιότητα στις συναλλαγές. Πρόβλημα δημιουργούν επίσης οι περιορισμοί (επιδότησεις εξαγωγών, επιβολή δασμών, ποσοτικοί περιορισμοί)
- iii. Το διεθνές εμπόριο αντιμετωπίζει υψηλές δαπάνες μεταφοράς λόγω μεγάλων αποστάσεων σε αντίθεση με το εθνικό εμπόριο. (Στις συνοριακές περιοχές των κρατών η διαφοροποίηση αυτή ελαχιστοποιείται.)
- iv. Σε διεθνές επίπεδο έχουμε έλλειψη κινητικότητας των παραγωγικών συντελεστών, ενώ στα εθνικά όρια έχουμε πλήρη κινητικότητα

...συνέχεια

- i. Στο διεθνές εμπόριο έχουμε εθνικά σύνορα συνεπώς δημιουργούνται περιορισμοί στη διακίνηση των συντελεστών της παραγωγής, ενώ υπάρχουν κι συγκρουόμενα συμφέροντα κάτι που ανάμεσα στις περιφέρειες μιας χώρας δε συμβαίνει.
- ii. Στο διεθνές εμπόριο υπάρχουν διαφορές στη νομισματική, δημοσιονομική και εμπορική πολιτική. Το εθνικό εμπόριο γίνεται με ένα νόμισμα, ενώ στο διεθνές οι μεταβολές των ισοτιμιών δημιουργούν αβεβαιότητα στις συναλλαγές. Πρόβλημα δημιουργούν επίσης οι περιορισμοί (επιδοτήσεις εξαγωγών, επιβολή δασμών, ποσοτικοί περιορισμοί)
- iii. Το διεθνές εμπόριο αντιμετωπίζει υψηλές δαπάνες μεταφοράς λόγω μεγάλων αποστάσεων σε αντίθεση με το εθνικό εμπόριο. (Στις συνοριακές περιοχές των κρατών η διαφοροποίηση αυτή ελαχιστοποιείται.)
- iv. Σε διεθνές επίπεδο έχουμε έλλειψη κινητικότητας των παραγωγικών συντελεστών, ενώ στα εθνικά όρια έχουμε πλήρη κινητικότητα

ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ (ΕΝΟΠΟΙΗΣΗ)

Ο Προστατευτισμός δημιουργεί δύο περιορισμούς:

- i. μη ορθολογική κατανομή της παραγωγής και εξειδίκευσης των χωρών
- ii. περιορισμός στην αποδοτικότητα των οικονομιών διάφορων χωρών

Οι περιορισμοί αυτοί αντιμετωπίζονται με μέτρα που αποβλέπουν στην οικονομική ολοκλήρωση ή ενοποίηση που περιλαμβάνει 5 μορφές.

ΜΟΡΦΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ Ή ΕΝΟΠΟΙΗΣΗΣ

- i. Ζώνες ελεύθερου εμπορίου και βιομηχανίας: εισαγωγή πρώτων υλών και ημικατεργασμένων προϊόντων χωρίς δασμούς, παραγωγή αγαθών και στη συνέχεια εξαγωγή χωρίς επιβαρύνσεις. (Θετικές επιπτώσεις: μείωση ανεργίας, αύξηση συναλλαγματικών αποθεμάτων, εισαγωγή νέας τεχνολογίας και γενική ανάπτυξη).
- ii. Τελωνιακές ενώσεις: κατάργηση δασμών στο εμπόριο που διεξάγεται μεταξύ των χωρών-μελών κάθε ένωσης. Για εισαγωγές από τρίτες χώρες εφαρμόζεται κοινό δασμολόγιο.
- iii. Ελεύθερες ζώνες συναλλαγών: μερική κατάργηση δασμών και για συναλλαγές με τρίτες χώρες δασμολόγιο.
- iv. Κοινή αγορά: κατάργηση δασμών, κοινό δασμολόγιο για τρίτες χώρες και ελεύθερη διακίνηση παραγωγικών συντελεστών μεταξύ των χωρών-μελών (δημιουργία οικονομιών κλίμακας).
- v. Οικονομική Ένωση: επιβάλλει και συντονίζει φορολογικά και νομισματικά συστήματα των χωρών-μελών.

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ GIERSCH ΚΑΙ FREY

Σύμφωνα με το Υπόδειγμα του Giersch (1949) ένας οικονομικός χώρος με ομοιογενή χαρακτηριστικά, χωρίς περιορισμούς στο εμπόριο και την κινητικότητα των παραγωγικών συντελεστών έχει ως αποτέλεσμα να συγκεντρώσει τις επιχειρήσεις στο κέντρο της αγοράς, λόγω εξωτερικών οικονομιών. Η αύξηση ανταγωνισμού ενισχύει τις σωρευτικές διαδικασίες με συνέπεια να επιταχύνεται η φθίνουσα τάση των καθυστερημένων περιφερειών.

Ο Frey (1971) υποστήριξε ότι οι ανεπτυγμένες περιφέρειες διεισδύουν ευκολότερα στη διευρυμένη αγορά, ενώ οι καθυστερημένες περιφέρειες έχουν λιγότερες δυνατότητες να επωφεληθούν τις οικονομίες κλίμακας.

Για την αντιμετώπιση αυτών των περιφερειακών προβλημάτων είναι απαραίτητη η άσκηση περιφερειακής πολιτικής σε επίπεδο συνολικού χώρου (συμμετοχή σε αποτελεσματικά ενεργειακά προγράμματα, αύξηση έντασης των εξωτερικών οικονομιών).

Η ΑΠΟΨΗ ΤΟΥ MC CRONE ΚΑΙ Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ MYRDAL

Ο Mc Crone (1966) υποστήριξε ότι μια περιφέρεια μπορεί να παραμείνει καθυστερημένη επειδή «δεν υπάρχει προϊόν που μπορεί να παράγει και που άλλες περιφέρειες δεν μπορούν να το παράγουν αποδοτικά». Έτσι, θα έχουμε μηδενικό ρυθμό επενδύσεων, έλλειψη οικονομιών κλίμακας και τεχνολογικής προόδου. Η κατάσταση οπισθοδρόμησης αντιμετωπίζεται μόνο με εφαρμογή μέτρων περιφερειακής πολιτικής.

Ο Myrdal άσκησε κριτική στη θεωρία του διεθνούς εμπορίου επειδή δεν εξηγεί πώς εντείνεται ο ρυθμός ανάπτυξης στις πλούσιες περιφέρειες και πώς μειώνεται ο ρυθμός ανάπτυξης στις οπισθοδρομικές περιφέρειες όταν δεν υπάρχουν περιορισμοί.

Ουσιαστικά, τα υποδείγματα που υποθέτουν μετακίνηση βιομηχανιών εκεί όπου ελαχιστοποιείται το κόστος και μετακίνηση εργατικού δυναμικού εκεί όπου μεγιστοποιούνται οι αμοιβές του, δεν έδωσαν λύση στο περιφερειακό πρόβλημα διότι στην πραγματικότητα ο τέλει ανταγωνισμός και η πλήρης κινητικότητα των συντελεστών της παραγωγής δε λειτουργεί.

4. ΘΕΩΡΙΑ ΕΛΛΕΙΨΗΣ ΚΑΙ ΑΦΘΟΝΙΑΣ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ

Η θεωρία εξηγεί τις περιφερειακές ανισότητες με βάση το βαθμό έλλειψης ή αφθονίας των φυσικών πόρων που έχει ως αποτέλεσμα οι περιφέρειες με άφθονους πόρους να αναπτύσσονται περισσότερο από εκείνες που έχουν έλλειψη. Οι περιοχές με γεωγραφικά πλεονεκτήματα (κλίμα, νερό, ορυκτά, μορφολογία εδάφους) και με κατοίκους με ικανότητες να τα αξιοποιήσουν μπορούν με τη συσσώρευση κεφαλαίου και την τεχνολογική πρόοδο να αυξήσουν την κοινωνική ευημερία απέναντι σε περιοχές που υστερούν σε φυσικούς πόρους.

Ο πλούτος των περιφερειών είναι ένα τυχαίο φαινόμενο, άλλες περιφέρειες είναι καλότυχες και άλλες όχι.

Η θεωρία αυτή δεν εξηγεί γιατί, ενώ υπάρχουν κάποιες καθυστερημένες περιοχές με φυσικό πλούτο από τις οποίες εξάγονται ακατέργαστα ορυκτά και άλλες πρώτες ύλες, χωρίς εγχώρια επεξεργασία, με συνέπεια οι κάτοικοι να παραμένουν φτωχοί.

5. ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Σύμφωνα με τον Μαρξ ο χώρος συσχετίζεται με την καπιταλιστική εκμετάλλευση και τον καταμερισμό της εργασίας. Ο χώρος για τον Μαρξ αποτελεί το φυσικό υπόβαθρο της πάλης των τάξεων και το πεδίο κυριαρχίας του μονοπωλιακού καπιταλιστικού κράτους.

ΤΑ ΣΤΑΔΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟΝ ΜΑΡΞ

- i. Στάδιο της ιδιοκτησίας της φυλής (φεουδαρχικό): ελάχιστα αναπτυγμένο καταμερισμό της εργασίας, από το φυσικό περιβάλλον προσφέρονται διαφορετικά μέσα παραγωγής και διατροφής διευκολύνοντας την ανταλλαγή των προϊόντων ανάμεσα στις ανθρώπινες ομάδες.
- ii. Δουλοκτητικό στάδιο: έχουμε ανάπτυξη του καταμερισμού της εργασίας. Έχουμε δημιουργία αντιπαραθέσεων τόσο των πόλεων και περιφερειών όσο και κρατών διότι αντιπροσωπεύουν συμφέροντα της περιφέρειας.
- iii. Καπιταλιστικό στάδιο: εμφάνιση συνεργασίας εργατών με βάση τον καταμερισμό της εργασίας. Η ανάπτυξη των βιομηχανιών βοήθησε στη δημιουργία μορφών οργάνωσης της εργασίας στο χώρο. Αναπτύχθηκαν κλάδοι σε ορισμένες περιφέρειες με σκοπό την εκμετάλλευση της ειδικεύσης και εμπειρίας των εργατών.
- iv. Στάδιο της μαζικής καπιταλιστικής παραγωγής: επέκταση εμπορίου σε παγκόσμια κλίμακα, συμμετοχή στον καταμερισμό της εργασίας των απομακρυσμένων περιοχών, καταστροφή παλιάς μορφής καταμερισμού εργασίας και δημιουργία νέας μορφής η οποία χρησιμοποιεί το φυσικό περιβάλλον για τη βιομηχανική παραγωγή, την εκμηχάνιση και την τεχνολογική βελτίωση της βιομηχανίας. Έχουμε εξειδίκευση στην παραγωγή τελικών αλλά και ενδιάμεσων προϊόντων. Συνέπεια: υπερβολική εκμετάλλευση του περιβάλλοντος.
- v. Στο σύγχρονο στάδιο του καπιταλισμού έχουμε αναδιάρθρωση του χώρου, αναπτύσσονται οι κεντρικές περιοχές, οι περιφέρειες αποδυναμώνονται και αυτό συνδέεται με το φαινόμενο της ανακατασκευής και συγκέντρωσης του κεφαλαίου.

ΤΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΣΑΟΥΧΚΙΝΕ

Ο Saouchkine (1980) ανέλυσε συστηματικά τις απόψεις του Λένιν σχετικά με τις χωρικές ανισότητες και επισημαίνει τα εξής:

- i. Η διάκριση των οικονομικών περιφερειών οφείλεται σε ιστορικούς λόγους και αποτελεί την περιφερειακή έκφραση της ιστορικής διαδικασίας της ανάπτυξης.
- ii. Οι οικονομικές περιφέρειες είναι αποτέλεσμα του καταμερισμού της εργασίας.
- iii. Η περιφερειοποίηση στις καπιταλιστικές χώρες αντανακλά αντικειμενικά τη διαδικασία της άνισης ανάπτυξης των παραγωγικών τους δυνατοτήτων .

ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΕΣ ΑΠΟΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΙΣΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ

Η μαρξιστική θεωρία προσεγγίζει το περιφερειακό πρόβλημα στο εσωτερικό μιας χώρας.

Οι περιφερειακές ανισότητες ερμηνεύτηκαν με νόμους της συσσώρευσης κεφαλαίου, της πραγματοποίησης υπεραξίας, με την ταξική πάλη, ταξικές σχέσεις και συμμαχίες, με τις διαδικασίες κινητικότητας του κεφαλαίου κλπ.

Κατά μια άλλη άποψη, η άνιση περιφερειακή ανάπτυξη οφείλεται στη γεωγραφική μεταφορά της αξίας (μετατόπιση τμήματος της υπεραξίας που παράγεται στις περιφέρειες προς τους καπιταλιστές κεντρικών περιφερειών- οι καπιταλιστές έχουν περισσότερες δυνατότητες για γρήγορη ανακύκλωση του κεφαλαίου, αξιοποίηση οικονομιών κλίμακας κλπ.)

ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ LIPIETZ (1977- ΝΕΟΜΑΡΞΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ)

Η περιφερειοποίηση οφείλεται στην άρθρωση των κοινωνικών σχέσεων και ταυτόχρονα στους περιορισμούς που έχουν μορφοποιηθεί στο χώρο.

Σύμφωνα με τον Lipietz διακρίνονται 2 διαδοχικές φάσεις επιβολής της κυριαρχίας του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής:

- i. Φάση της εξωτερικής κυριαρχίας: μικροί ανεξάρτητοι παραγωγοί ή μικρομεσαίες τοπικές καπιταλιστικές επιχειρήσεις πραγματοποιούν την άνιση ανταλλαγή με την κυρίαρχη περιφέρεια με μέσο τις τιμές των προϊόντων. Αυτή η φάση αποτελεί εμπόδιο στην αυτόνομη ανάπτυξη των περιφερειών.
- ii. Φάση της ολοκλήρωσης της κυριαρχίας: το εξωτερικό κεφάλαιο αναλαμβάνει άμεσα την οργάνωση της παραγωγής στις διάφορες περιφέρειες. Η ανάπτυξη των αναπτυσσόμενων περιφερειών ελέγχεται από κέντρα λήψης αποφάσεων με συνέπεια τη διεύρυνση του χάσματος ανάμεσα και κέντρο και περιφέρεια, διότι στο κέντρο παρατηρείται συσσώρευση κεφαλαίου ενώ οι εξαρτημένες περιφέρειες έχουν έλλειψη σημαντικών κεφαλαιουχικών αγαθών συνεπώς δεν αναπτύσσουν παραγωγική διαδικασία.

ΚΛΑΔΙΚΑ ΚΥΚΛΩΜΑΤΑ

Στη φάση της ολοκλήρωσης του Lipietz έχουμε αύξηση του ρόλου των επιχειρήσεων που διαχειρίζονται το πολυεθνικό-μονοπωλιακό κεφάλαιο, οι οποίες συγκροτούν κλαδικά κυκλώματα.

Τα κλαδικά κυκλώματα είναι μια μορφή οικονομικής οργάνωσης που συντελεί στην επέκταση του πολυεθνικού κεφαλαίου.

Τα κυκλώματα αυτά εξαρτώνται από την ύπαρξη και αναπαραγωγή 3 ειδών οικονομικών περιφερειών:

- i. Περιφέρειες που προσφέρουν υψηλό τεχνολογικό περιβάλλον, με στενές σχέσεις μεταξύ επιχειρηματικών κέντρων, κέντρων εφευρέσεων και καινοτομιών και των κέντρων έρευνας και τεχνολογίας. Έχουμε έντονες εξωτερικές οικονομίες, η εργατική τάξη παίζει σημαντικό ρόλο και είναι ειδικευμένη.
- ii. Περιφέρειες με υψηλό ποσοστό ειδικευμένου προσωπικού, με κάποια βιομηχανική παράδοση, ενώ η εργατική τάξη είναι μέσης αξίας.
- iii. Περιφέρειες με αποθέματα εργατικής δύναμης, ανειδίκευτης και φτηνής αναπαραγωγής.

6. Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΕΞΑΡΤΗΣΗΣ

Σύμφωνα με αυτή τη θεωρία οι εισπράξεις από τα προϊόντα πρωτογενούς παραγωγής που παράγονται στις καθυστερημένες περιοχές αυξάνονται με πιο βραδύ ρυθμό σε σχέση με τα έσοδα των βιομηχανικών προϊόντων που παράγονται στις αναπτυγμένες περιφέρειες. Με βάση τη θεωρία της εξάρτησης υποστηρίζεται πως ακόμα και αν οι καθυστερημένες περιφέρειες αναπτύσσονταν γρηγορότερα από το κέντρο, το τελευταίο θα συνέχιζε να εξουσιάζει τις πρώτες, διότι είναι εξαρτημένες από την τεχνολογία, τη διοίκηση, τη χρηματοδότηση, την επικοινωνία κλπ. Αυτή η διαδικασία προκαλεί ανισότητες στην ανάπτυξη και μονιμοποιεί την εξάρτηση, η οποία μεγαλώνει σε περιόδους ύφεσης διότι η ελαστικότητα προσφοράς των γεωργικών προϊόντων είναι χαμηλή και έτσι τα πραγματικά εισοδήματα στην περιφέρεια μειώνονται, με συνέπεια να αυξηθεί η ανεργία, να αποδιοργανωθεί η οικονομία και να δημιουργηθούν εντάσεις.

ΟΙ ΘΕΩΡΙΕΣ ΤΩΝ KRUGMAN (1991) ΚΑΙ PORTER (1990)

Σύμφωνα με τον Krugman το διεθνές εμπόριο ενεργοποιείται από εξωτερικές οικονομίες κλίμακας περισσότερο, παρά από το συγκριτικό πλεονέκτημα. Οι εξωτερικές αυτές οικονομίες πραγματοποιούνται σε μεγάλο βαθμό στο τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Η αλληλεπίδραση των εξωτερικών οικονομιών και του μεταφορικού κόστους εξηγούν την περιφερειακή βιομηχανική οργάνωση και το σχηματισμό κέντρων και περιφερειών. Όταν έχουμε μείωση μεταφορικού κόστους, τότε οι επιχειρήσεις συγκεντρώνονται σε μια ορισμένη περιοχή για να πραγματοποιήσουν οικονομίες κλίμακας.

Ο Porter υποστηρίζει ότι η συγκέντρωση της παραγωγής σε μια συγκεκριμένη περιοχή ενισχύει κλάδους της οικονομίας με αποτέλεσμα να αποκτήσουν συγκριτικό πλεονέκτημα στην παγκόσμια οικονομία. Η απομόνωση και έλλειψη ανταγωνιστικών προκλήσεων καθώς και καινοτομικών πρωτοβουλιών οδηγούν στη φθίνουσα τάση ή στασιμότητα.

IV. Η ΑΝΑΓΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Η αντιμετώπιση του περιφερειακού προβλήματος αποτελεί αντικειμενικό σκοπό της Οικονομικής Πολιτικής. Οι περιφέρειες έχουν την ανάγκη εφαρμογής προγραμμάτων περιφερειακής ανάπτυξης με συγκεκριμένους ποιοτικούς και ποσοτικούς στόχους. Παρακάτω θα αναλύσουμε τους λόγους που δημιουργούν την ανάγκη αντιμετώπισης περιφερειακού προβλήματος, οι οποίοι χωρίζονται σε τρεις μεγάλες κατηγορίες:

- i. Οικονομικοί λόγοι
- ii. Κοινωνικοπολιτικοί λόγοι
- iii. Περιβαλλοντικοί λόγοι

1. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

- i. Διόρθωση της ανεπάρκειας των δυνάμεων της αγοράς
- ii. Πλήρης απασχόληση των συντελεστών της παραγωγής ή πρόληψη της υποαπασχόλησής τους
- iii. Οικονομική μεγέθυνση των πόρων και ανακατανομή τους
- iv. Πρόληψη πληθωριστικών πιέσεων
- v. Χωροθέτηση των επιχειρήσεων
- vi. Το κόστος συμφόρησης των αστικών κέντρων
- vii. Ενίσχυση της συνοχής των περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΠΑΡΚΕΙΑΣ ΤΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

Ο μηχανισμός των δυνάμεων της αγοράς δε διορθώνει τις ανισότητες των περιφερειών. Η χαμηλή κινητικότητα των πόρων και του εργατικού δυναμικού έχει ως συνέπεια τη διατήρηση των διαπεριφερειακών διαφορών στα ποσοστά ανεργίας.

ΠΛΗΡΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΩΝ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ Ή ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΗΣ ΥΠΟΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΤΟΥΣ

- Αναξιοποίητοι πόροι (μειώνουν το ΑΕΠ)
- Αναγκαία η κρατική παρέμβαση με άσκηση πολιτικής για μείωση ανεργίας και υποαπασχόλησης του εργατικού δυναμικού των προβληματικών περιφερειών
- Όταν η ανεργία στις οπισθοδρομικές περιφέρειες υπερβεί το εθνικό μέσο όρο προσελκύει έντονα το ενδιαφέρον του κράτους (έχουμε ενεργοποίηση εσωτερικής μετανάστευσης προς κεντρικές περιοχές)
- Πολλές φορές κοινωνικοί και ψυχολογικοί δεσμοί συγκρατούν τη μετακίνηση (ακόμα και οι εργαζόμενοι προβληματικών περιοχών μεταναστεύουν με δυσκολία)
- Να τονίσουμε πως ευκολότερα μεταναστεύουν οι πιο ειδικευμένοι και ικανοί.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΠΟΡΩΝ

- Αύξηση απασχόλησης των φυσικών πόρων οδηγεί στην οικονομική μεγέθυνση.
- Η άσκηση της Περιφερειακής Πολιτικής απαραίτητη για να εξασφαλίζεται η αριστοποίηση της κατανομής των πόρων στις περιφέρειες.
- Η πιο συνηθισμένη διαδικασία ανακατανομής είναι η διοχέτευση πόρων από τις αναπτυγμένες στις καθυστερημένες περιφέρειες με δημοσιονομικά μέσα.

ΠΡΟΛΗΨΗ ΠΛΗΘΩΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΙΕΣΕΩΝ

Η σχέση μεταξύ περιφερειακών ανισορροπιών και του πληθωρισμού οφείλεται σε τρεις παράγοντες:

- i. Η δημοσιονομική πολιτική επηρεάζει ανοδικά την ανεργία και περισσότερο στις προβληματικές περιφέρειες όπου η παραγωγικότητα είναι χαμηλή. Η πολιτική μείωσης ανεργίας και ενίσχυσης των τιμών προκαλεί πληθωριστικές πιέσεις.
- ii. Η εξωτερική ζήτηση για προϊόντα που παράγονται από δυναμικούς κλάδους κεντρικών περιφερειών προκαλεί πληθωριστικές πιέσεις και στις καθυστερημένες περιοχές. Γενικά, όσο πιο ισόρροπη είναι η κατανομή της οικονομικής δραστηριότητας στο χώρο τόσο η ροπή προς αύξηση του πληθωρισμού είναι μικρότερη.
- iii. Οι προβληματικές περιφέρειες έχουν την τάση να αντιγράφουν τα καταναλωτικά πρότυπα των κεντρικών περιφερειών με αποτέλεσμα την αύξηση των πληθωριστικών πιέσεων και της κοινωνικής δυσαρέσκειας, η οποία αντιμετωπίζεται με αύξηση αποδοχών εργασίας

ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Γενικά, οι επιχειρήσεις υπολογίζουν για την χωροθέτησή τους το ιδιωτικό κόστος που καταβάλλεται από τις ίδιες και το κοινωνικό κόστος που καταβάλλεται από το κοινωνικό σύνολο. Έτσι, τοποθεσίες που έχουν πλεονεκτήματα από εξωτερικές οικονομίες ευνοούνται διότι προτιμώνται από τους επιχειρηματίες.

Μέτρα απαγόρευσης ή κίνητρα ενθάρρυνσης που μειώνουν το ιδιωτικό κόστος μπορούν να συμβάλλουν στην ανάπτυξη των προβληματικών περιφερειών.

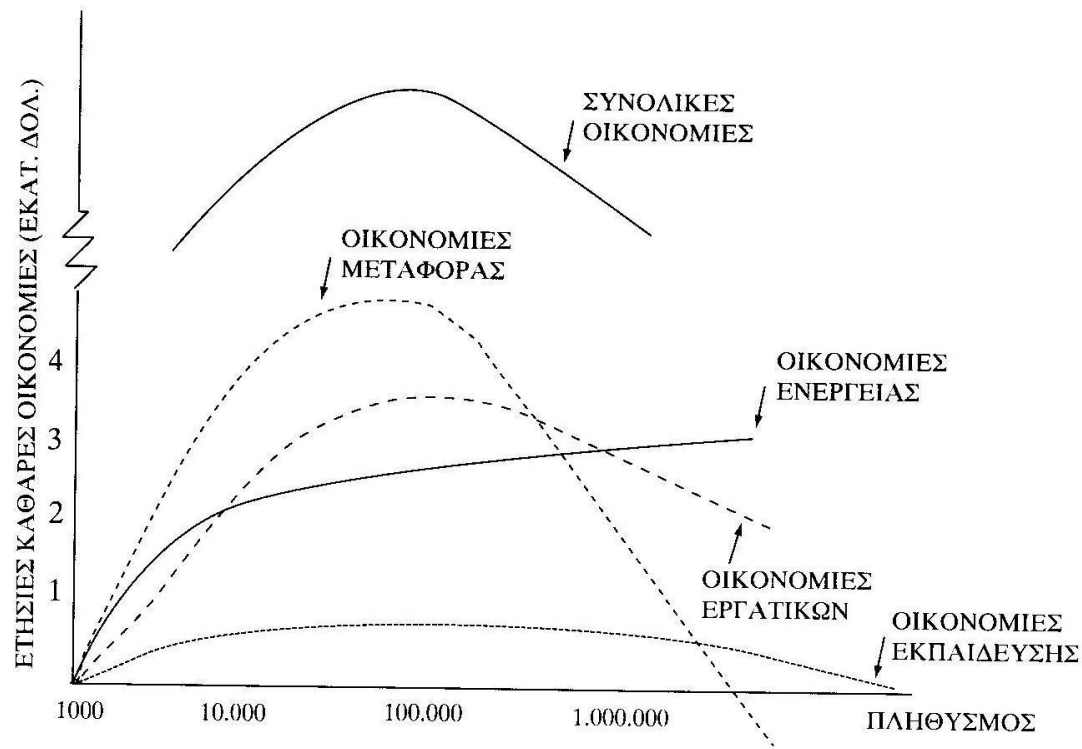

ΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΣΥΜΦΟΡΗΣ ΤΩΝ ΑΣΤΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ

Η συμφόρηση ή ο κορεσμός που παρατηρείται σε μεγάλα αστικά κέντρα μπορεί να αντιμετωπιστεί με μέσα χωροθέτησης οικονομικών δραστηριοτήτων και γεωγραφικής κατανομής του πληθυσμού. Η κατάσταση κορεσμού των κεντρικών περιφερειών είναι μια από τις αρνητικές συνέπειες της περιφερειακής ανισορροπίας. Η συγκέντρωση αυτή αυξάνει το κοινωνικό κόστος (μόλυνση του περιβάλλοντος, ηχορύπανση) και δημιουργεί το κόστος συμφόρησης το οποίο εξαρτάται από τους κατοίκους της πόλης.

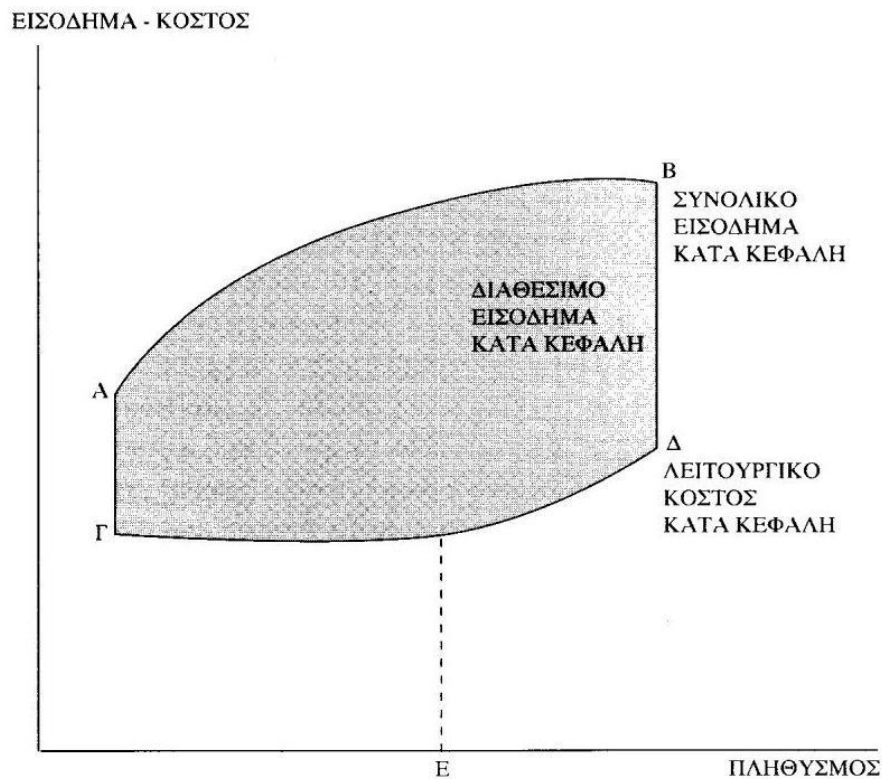

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ISARD

Διάγραμμα 2: W. ISARD (1956:187). Υποθετικές οικονομίες κλίμακας σε σχέση με το μέγεθος των αστικών κέντρων

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΚΛΑΑΣΕΝ

Διάγραμμα 3: ΚΛΑΑΣΕΝ (1965: 8). Όπου Ε = Optimum Μέγεθος πληθυσμού σε ένα αστικό κέντρο.

ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Η Κοινοτική Περιφερειακή Πολιτική έχει ως κύριο στόχο τη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων στο χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης διότι έτσι ενισχύεται η οικονομική και κοινωνική συνοχή μεταξύ των περιφερειών με αποτέλεσμα να αυξηθεί η οικονομική ευημερία.

2. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

- i. Περιφερειακή ανεργία
- ii. Δίκαιη διανομή του εισοδήματος
- iii. Ενίσχυση των κοινωνικών και πολιτιστικών περιφερειακών προτύπων
- iv. Πολιτική οργάνωση και ενεργοποίηση της συμμετοχής του πληθυσμού

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΕΡΓΙΑ

Το πρώτο κριτήριο που χρησιμοποιήθηκε για τη μέτρηση του βαθμού ανάπτυξης των περιφερειών ήταν οι δείκτες της περιφερειακής ανεργίας. Η έλλειψη ευκαιριών απασχόλησης προκαλεί οικονομικά αλλά και κοινωνικά προβλήματα.

Για την αντιμετώπιση της ανεργίας απαιτείται αύξηση θέσεων εργασίας, ανάλυση του φαινομένου ώστε να αποφασιστεί ποιοι κλάδοι πρέπει να ενισχυθούν, ποια προσόντα απαιτούνται από τους εργαζόμενους, ποιοι νέοι κλάδοι μπορούν να αναπτυχθούν κ.ά.

ΔΙΚΑΙΗ ΔΙΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ

Η διανομή του εισοδήματος απασχολεί την Περιφερειακή Πολιτική ιδιαίτερα. Κατά τη διαδικασία αυτή δίνεται έμφαση στο κριτήριο χωροταξικής ισότητας ή δικαιοσύνης.

ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΠΡΟΤΥΠΩΝ

Κάθε περιφέρεια διαμορφώνει το δικό της «κοινωνικό περιφερειακό πρότυπο» που αποτελείται από την κουλτούρα της καθεμίας, από ένα σύνολο ηθικών, κοινωνικών και πολιτιστικών αξιών. Επιπλέον, η κάθε περιφέρεια έχει τη δική εθιμική συμπεριφορά και γενικά έναν ιδιόμορφο τρόπο ζωής.

Η περιφερειακή πολιτική πρέπει να συμβάλλει στη διατήρηση αυτών των προτύπων. Να σημειωθεί ότι τα κοινωνικά πρότυπα συνήθως προβάλλονται από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Για τη δίκαιη επιβολή μέτρων περιφερειακής πολιτικής το κράτος πρέπει να ενεργοποιήσει τη συμμετοχή του πληθυσμού στην πολιτική οργάνωση της χώρας (Δημοκρατικός Προγραμματισμός)

Οι κάτοικοι των καθυστερημένων περιοχών μπορούν με μαζικές κινητοποιήσεις και άμεση συμμετοχή να επηρεάσουν την πολιτική οργάνωση.

3. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

- i. Προστασία και απορρύπανση του περιβάλλοντος
- ii. Βιώσιμη (αειφόρος) ανάπτυξη

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟΡΡΥΠΑΝΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Η ανάγκη για την προστασία του περιβάλλοντος άρχισε στην Ελλάδα από το 1978 όταν με αναπτυξιακό νόμο (Ν. 849/ 1978) έγινε λόγος για μείωση της ρύπανσης του εδάφους, του υπεδάφους, των υδάτων και της ατμόσφαιρας του περιβάλλοντος.

Φυσικά, η προστασία του περιβάλλοντος όλων των περιφερειών είναι απαραίτητη και αναγκαία και στις μέρες μας, ενώ για άμεση λήψη μέτρων προστασίας έχουν ανάγκη οι περιφέρειες που είναι κορεσμένες πληθυσμιακά.

ΒΙΩΣΙΜΗ (ΑΕΙΦΟΡΟΣ) ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Με τον όρο βιώσιμη (αειφόρο) ανάπτυξη εννοούμε το σχεδιασμό κατάλληλης πολιτικής διαχείρισης του περιβάλλοντος ώστε να εξασφαλίζεται η διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος και η επάρκεια των διαθέσιμων φυσικών πόρων σε μακροχρόνιο ορίζοντα.

Η επάρκεια των φυσικών πόρων είναι απαραίτητη εισροή για τη λειτουργία του οικονομικού συστήματος. Η βιώσιμη ανάπτυξη επηρεάζεται από τη δημογραφική κατάσταση, την τεχνολογική πρόοδο, την υποκατάσταση φυσικών πόρων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Κόνσολας Ν. , «Σύγχρονη Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 1997.
- Χριστοφάκης Μ. , «Τοπική Ανάπτυξη και Περιφερειακή Πολιτική», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2001.
- Λαμπριανίδης Λ, «Οικονομική Γεωγραφία», Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, 2001.

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

Χ. ΑΠ. ΛΑΔΙΑΣ

ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΤΑΞΗ

Η έννοια της Οικονομικής Περιφέρειας δεν ταυτίζεται με την έννοια του Οικονομικού Χώρου.

Ο Boudeville ορίζει την **Οικονομική Περιφέρεια** ως μια έκταση συνεχόμενη και γεωγραφικά προσδιορισμένη, ενώ τον **Οικονομικό Χώρο** ως τμήμα του γεωγραφικού χώρου που κυριαρχείται από οικονομικές μεταβλητές και είναι απαραίτητος για την εξυπηρέτηση των ανθρωπίνων αναγκών.

...συνέχεια

Οι λόγοι που επιβάλλουν την οικονομική κατάτμηση του χώρου είναι:

- Η ανάγκη συστηματικής διερεύνησης του συνόλου του εθνικού χώρου, η επισήμανση και η μέτρηση της ροής των οικονομικών μεταβλητών στον εθνικό χώρο.
- Η εφαρμογή προγραμμάτων οικονομικής ανάπτυξης σε περιφερειακή ή τοπική κλίμακα.
- Η μελέτη και η διοίκηση συγκεκριμένης οικονομικής δραστηριότητας στην περιφέρεια.

ΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

Η έννοια της περιφέρειας γενικά είναι αδύνατο να προσδιοριστεί. Διάφοροι θεωρητικοί έχουν αποδώσει ορισμούς για την περιφέρεια. Κοινό χαρακτηριστικό όλων των ορισμών είναι η ιδέα της γεωγραφικής περιοχής, που μπορεί να ερευνηθεί σαν «ενιαίο σύνολο».

- ➔ Ο **Perrin** θεωρεί ότι η Οικονομική Περιφέρεια είναι ένα ανοικτό σύστημα με σύνορα που μεταβάλλονται από την εξέλιξη του δικτύου των αστικών κέντρων και της διάρθρωσης των συντελεστών της παραγωγής.
- ➔ Ο **Isard** υποστηρίζει ότι είναι περιορισμένη η σημασία της αναζήτησης ενός ιδανικού συνόλου περιφερειών και ότι κάθε πρόβλημα συνδέεται με ένα δοσμένο σύνολο περιφερειών σε ένα σύστημα περιφερειών.

...συνέχεια

- ➔ Σύμφωνα με τις **σύγχρονες ανάγκες** της Περιφερειακής Ανάλυσης η Οικονομική Περιφέρεια είναι μια δυναμική γεωγραφική ενότητα που τα όρια της επηρεάζονται από τις διαχρονικές μεταβολές των κοινών ή συμπληρωματικών χαρακτηριστικών των χωρικών μονάδων από τις οποίες συντίθεται.
- ➔ Ο Lösch θεωρεί την περιφέρεια ως ένα σύστημα διάφορων περιοχών, έναν οργανισμό μάλλον, παρά ένα όργανο.
- ➔ Η **θεωρία των πόλων ανάπτυξης** προσδιορίζει την περιφέρεια ως ένα τμήμα του χώρου, που αποτελεί πεδίο ασύμμετρων σχέσεων στο οποίο κυριαρχεί ο πόλος.
- ➔ Στη **σύγχρονη οικονομική πραγματικότητα** οι παράγοντες της οικονομικής δραστηριότητας αναπτύσσουν πολυπεριφερειακή δράση με αποτέλεσμα η περιφέρεια να μην αποτελεί πεδίο αυτόνομων αποφάσεων.

ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ

Τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται για την κατάταξη των περιφερειών μπορεί να είναι:

- Το ανάγλυφο της επιφάνειας της γης (ομοιότητα στη μορφολογία και τη γεωλογία του εδάφους)
- Το κλίμα εκτεταμένων ζωνών (όμοιες κλιματολογικές συνθήκες)
- Η πολιτιστική παράδοση ενός συγκροτήματος χωρικών μονάδων (κοινή ιστορική εξέλιξη)

Η ομοιότητα ή η ανομοιότητα που υπάρχει στα χαρακτηριστικά γνωρίσματα ανάμεσα σε περιοχές διευκολύνει στην ταξινόμησή τους.

...συνέχεια

Κατά μια άλλη άποψη οι γεωγραφικές περιφέρειες υποδιαιρούνται σε φυσικοβιολογικές και πολιτιστικές στις οποίες εντάσσονται και οι οικονομικές.

Οι οικονομικές περιφέρειες διακρίνονται

- ➔ από ομοιογένεια φυσικών, οικονομικών, κλπ χαρακτηριστικών του χώρου.
- ➔ από συνάφεια των σχέσεων και των κοινωνικών, οικονομικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων μεταξύ των πολιτικών μονάδων.

Ο Meyer υποστηρίζει ότι όλες οι κατηγορίες περιφερειακών ταξινομήσεων είναι απλά παραλλαγές του κριτηρίου της ομοιογένειας.

Ο Lösch προτείνει τρεις κατηγορίες περιφερειών: **περιοχές αγοράς, δίκτυα περιοχών αγοράς, συστήματα των δικτύων.**

ΑΛΛΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΚΑΤΑΤΑΞΗΣ ΕΙΝΑΙ:

- ⇒ ο βαθμός ανάπτυξης ή προβληματικότητας
- ⇒ το συγκριτικό παραγωγικό πλεονέκτημα
- ⇒ η κλαδική εξειδίκευση
- ⇒ οι στόχοι της αναπτυξιακής πολιτικής υπερεθνικών οικονομικών ενοτήτων
- ⇒ η διοικητική διαίρεση
- ⇒ οι τρόποι ζωής
- ⇒ η κοινωνική διάθρωση κλπ

ΤΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ

Η ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΟΥ BOUDEVILLE

Ο Boudeville ταξινόμησε τις περιφέρειες σε τρεις κατηγορίες:
ομοιογενείς, πολικές, προγραμματισμού.

ΟΜΟΙΟΓΕΝΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ: μπορεί να θεωρηθεί το σύνολο ενοποιημένων χωρικών μονάδων, μέσα στα όρια του οποίου ελαχιστοποιούνται οι αποκλίσεις από τα προσδιοριζόμενα κοινά χαρακτηριστικά (μεταβλητές), ενώ έξω από τα όρια του μεγιστοποιούνται.

Η καμπύλη συσχέτισης του αριθμού των περιφερειών προς το βαθμό ομοιογένειας έχει σχήμα **U** και η συναρτησιακή σχέση είναι η: **$Y = \alpha\chi^2 + \beta\chi + \gamma$** , όπου το $\alpha > 0$. Όταν το χ κυμαίνεται μεταξύ των σημείων r_1 και r_2 , τότε το Y εκκινεί από το σημείο όπου ο βαθμός ομοιογένειας είναι 100%.

Η πλήρης ομοιογένεια δεν είναι εφικτή και γι' αυτό αναζητείται πάντοτε ο μεγαλύτερος δυνατός βαθμός ομοιογένειας.

...συνέχεια

Τα κοινά και ομοιόμορφα χαρακτηριστικά των χωρικών μονάδων για τη συγκρότηση της ομοιογενούς περιφέρειας είναι **φυσικά** (μορφολογία εδάφους, κλιματολογική ενότητα, μοναδικότητα ενός φυσικού πόρου), **οικονομικά** (ομοιόμορφη διάρθρωση της παραγωγής, διάρθρωση του καταναλωτικού προτύπου, ποσοστό ανεργίας, βαθμός οικονομικής ανάπτυξης) και **κοινωνικοπολιτικά** (πολιτική θέση των κατοίκων, ιστορία της περιοχής, η γλώσσα, ο βαθμός αστικοποίησης).

...συνέχεια

ΠΟΛΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ: διευκολύνει την ενδοπεριφερειακή ανάλυση. Ο σχηματισμός της πολικής περιφέρειας οριοθετείται από τη συγκέντρωση πληθυσμού και οικονομικών δραστηριοτήτων σε ορισμένα σημεία του χώρου. Τέτοιες συγκεντρώσεις (κεντρικά σημεία ή πόλοι ανάπτυξης) είναι διάσπαρτες σε ολόκληρο τον εθνικό χώρο, οι οποίες ελέγχουν τη γύρω περιοχή τους.

Σύμφωνα με τον **Isard** η πολική περιφέρεια είναι μια περιοχή αγοράς με χαρακτηριστικές ροές προς και από μια κεντρική θέση.

Ο **Boudeville** ορίζει την πολική περιφέρεια ως σύνολο γειτονικών πόλεων που έχουν περισσότερες ανταλλαγές με την περιφερειακή μητρόπολη από πόλεις της ίδιας τάξης στη χώρα.

...συνέχεια

Η έρευνα των πολικών περιφερειών χρησιμοποιεί ως μεθοδολογικό όργανο ανάλυσης τα υποδείγματα κέντρων έλξης ή βαρύτητας.

Η «μητροπολιτική περιφέρεια» είναι η πιο σημαντική μορφή της πολικής περιφέρειας. Αποτελείται από ένα αστικό κέντρο μεγάλης πληθυσμιακής πυκνότητας και πολλά μικρότερα κέντρα γύρω του.

...συνέχεια

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ: είναι τμήμα του χώρου το οποίο καθορίζεται για την εξυπηρέτηση συγκεκριμένων στόχων της περιφερειακής πολιτικής, που η πραγματοποίησή τους από εθνικούς ή περιφερειακούς φορείς, απαιτεί ενότητα διοικητικής δικαιοδοσίας στη διαδικασία λήψης οικονομικών αποφάσεων.

Τα χαρακτηριστικά για τη συγκρότηση των περιφερειών προγραμματισμού είναι γεωγραφικής και οικονομικής ομοιογένειας.

ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΒΑΘΜΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Ο βαθμός ανάπτυξης σε συνδυασμό με το βαθμό προβληματικότητας, το συγκριτικό παραγωγικό πλεονέκτημα και η κλαδική εξειδίκευση επιτρέπουν την κατάτμηση του εθνικού χώρου σε περιφέρειες που αποτελούν αντικείμενο μέτρων περιφερειακής πολιτικής. Πρόκειται ουσιαστικά για περιφέρειες προγραμματισμού που κατατάσσονται ανάλογα με το βαθμό ανάπτυξής τους σε διάφορες κατηγορίες.

...συνέχεια

1. ΑΝΑΠΤΥΓΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ

- i. Περιφέρειες ισόρροπης ανάπτυξης: υψηλός βαθμός ανάπτυξης, υψηλό ποσοστό απασχόλησης, υψηλό πραγματικό κκ εισόδημα, κοινωνική και τεχνική υποδομή.
- ii. Περιφέρειες κορεσμένες ή συμφορημένες: λόγω υπερσυγκέντρωσης του πληθυσμού και των οικονομικών δραστηριοτήτων σημειώνεται αύξηση του κόστους ζωής.

2. ΦΘΙΝΟΥΣΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ

- i. Στάσιμες περιφέρειες: καθυστερημένες, παρουσιάζουν δυσχέρειες εφαρμογής αναπτυξιακών προγραμμάτων, φτωχές σε παραγωγικούς πόρους και απομονωμένες.
- ii. Περιφέρειες διαρθρωτικής οπισθοδρόμησης: στασιμότητα ή μείωση του ρυθμού ανάπτυξης.

...συνέχεια

3.ΑΝΑΠΤΥΣΣΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ

- i. Με βραδύ ρυθμό: χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης, ανεκμετάλλευτοι πόροι, δυνατότητες οικονομικής ανόδου.
- ii. Με γρήγορο ρυθμό: έντονος ρυθμός ανάπτυξης, μείωση ρυθμού μετανάστευσης.
- iii. Με καινοτομικές ενέργειες: αξιοποίηση του ερευνητικού δυναμικού, προώθηση καινοτομικών δραστηριοτήτων.
- iv. Με προώθηση της ενδογενούς ανάπτυξης: ενίσχυση της μικρομεσαίας επιχείρησης, ενεργοποίηση του εργατικού δυναμικού σε κλάδους τοπικής παράδοσης.

ΜΕΤΡΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Στην πραγματικότητα όλες οι περιφέρειες χαρακτηρίζονται από ένα βαθμό προβληματικότητας, που απαιτεί την εφαρμογή ανάλογων μέτρων περιφερειακής πολιτικής.

- ✚ Για τις **περιφέρειες ισόρροπης ανάπτυξης** ⇨ μέτρα για τη διατήρηση της ισορροπίας.
- ✚ Για τις **κορεσμένες περιφέρειες** ⇨ η λήψη μέτρων παρουσιάζει δυσκολίες γιατί απαιτεί υψηλό κοινωνικό κόστος και μεταβάλλει τον τρόπο ζωής των κατοίκων.
- ✚ Για τις **στάσιμες περιφέρειες** ⇨ εφαρμογή ειδικών προγραμμάτων περιφερειακής ανάπτυξης που βοηθούν στην έναρξη της αναπτυξιακής διαδικασίας με ταχύτερους ρυθμούς.

...συνέχεια

- 📌 Για τις **φθίνουσες περιφέρειες** ⇔ βελτίωση υποδομής και παροχή κινήτρων για την αναδιάρθρωση της οικονομίας.
- 📌 Για τις **αναπτυσσόμενες με αργό ρυθμό** ⇔ άμεσο πρόγραμμα σταθεροποίησης της οικονομίας και επιτάχυνση του ρυθμού ανάπτυξης.
- 📌 Για τις **αναπτυσσόμενες με γρήγορο ρυθμό** ⇔ αποτρεπτικά μέτρα για να μη σημειωθεί συμφόρηση, για προστασία περιβάλλοντος.
- 📌 Για τις **αναπτυσσόμενες με καινοτομικές ενέργειες** ⇔ ενίσχυση εκπαίδευσης, βελτίωση και αύξηση ερευνητικής υποδομής.
- 📌 Για τις **αναπτυσσόμενες με ενδογενή ανάπτυξη** ⇔ συνδυασμός θεσμικών και οικονομικών μέτρων ικανών να δημιουργήσουν τις απαραίτητες ευνοϊκές προϋποθέσεις της αυτοτροφοδοτούμενης ενδογενούς ανάπτυξης.

Η ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΟΥ ΑΥΔΑΛΟΤ

Ο Αυδαλοτ κατηγοριοποιεί τις περιφέρειες λαμβάνοντας υπόψη τα χαρακτηριστικά της ποιότητας της εκπαίδευσης και της ερευνητικής δραστηριότητας, τους παράγοντες που ευνοούν την επιχειρηματική πρωτοβουλία και την απορρόφηση νέων τεχνολογικών μεθόδων στη διαδικασία της παράγωγης. Έτσι, ο Αυδαλοτ διακρίνει την εξής ταξινόμηση περιφερειών:

- ↳ **Μητροπολιτικές περιφέρειες**
- ↳ **Επιτυχείς βιομηχανικές περιφέρειες**
- ↳ **Φθίνουσες βιομηχανικές περιφέρειες**
- ↳ **Ανερχόμενες περιφέρειες**
- ↳ **Περιμετρικές Αναπτυσσόμενες Περιφέρειες**
- ↳ **Περιμετρικές Περιφέρειες Ελλιπούς Ανάπτυξης**
- ↳ **Περιμετρικές Υπανάπτυκτες Περιφέρειες**

ΟΙ ΜΕΘΟΔΟΙ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗΣ

Η επιλογή της μεθόδου οριοθέτησης των περιφερειών αποτελεί εξαιρετικής σημασίας διαδικαστικό στάδιο. Η επιλογή αυτή εξαρτάται από τους επιδιωκόμενους στόχους, από τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία και από τις μεταβλητές που επιλέγονται ως κριτήρια οριοθέτησης.

Η κατάλληλη ταξινόμηση και η επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων της οικονομίας των περιφερειών συμβάλλουν στον προσδιορισμό των ορίων των περιφερειών.

ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΩΝ ΟΜΟΙΟΓΕΝΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ

Η οριοθέτηση είναι ομαδοποίηση κοινών χαρακτηριστικών: **στατικά** (ορισμένη έκταση) και **δυναμικά** (βαθμός εκβιομηχάνισης, τάση μετανάστευσης).

Οι πιο γνωστές μέθοδοι οριοθέτησης ομοιογενών περιφερειών είναι:

Μέθοδος σταθμισμένων αριθμοδεικτών (περιγράφεται σε τρεις διαδοχικές προσεγγίσεις: α) σταθερού δείκτη, β) μεταβλητού δείκτη και γ) συγκεντρωτικής ανάλυσης). Ως κριτήρια ομοιογένειας χρησιμοποιούνται το ποσοστό ανεργίας και το κκ εισόδημα.

Μέθοδος ανάλυσης οικονομικών και κοινωνικών παραγόντων (βιομηχανικά και κοινωνικά κριτήρια καθορίζουν τα όρια των αναπτυγμένων και προβληματικών ομοιογενών περιφερειών).

...συνέχεια

Μέθοδος παλινδρομικής ανάλυσης

Έχουμε $Y=F(C,R)$, όπου Y = κκ εισοδήματα, C = διάρθρωση της βιομηχανίας, R = επέκταση της αστικοποίησης, (α,β) = γειτονικές χωρικές μονάδες.

Αυτό που μας ενδιαφέρει είναι εάν οι γειτονικές χωρικές μονάδες ανήκουν στην ίδια ομοιογενή περιφέρεια ή όχι.

- Αν η διαφορά των εισοδημάτων των δύο περιοχών είναι μικρή ($Y_\alpha - Y_\beta$), τότε ανήκουν στην ίδια περιφέρεια. Οι «πραγματικές τιμές» των ενδογενών μεταβλητών ταυτίζονται.
- Αν η διαφορά των θεωρητικών τιμών των εισοδημάτων των δύο περιοχών είναι ασήμαντη ($Y_\alpha - Y_\beta$), τότε ανήκουν στην ίδια περιφέρεια. Οι τιμές των ενδογενών μεταβλητών είναι όμοιες.
- Αν η διαφορά ανάμεσα στις πραγματικές και στις κατ' εκτίμηση τιμές των ενδογενών μεταβλητών είναι ίδια και για τις δύο περιοχές $[(Y_\alpha - Y_\alpha) - (Y_\beta - Y_\beta)]$, τότε ανήκουν στην ίδια περιφέρεια.

ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΚΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ

Η οριοθέτηση προκύπτει από την ομαδοποίηση ετερογενών χωρικών μονάδων που βρίσκονται σε σημαντική αλληλεξάρτηση μεταξύ τους.

Μέθοδος ανάλυσης ροών ή γραφημάτων (οι ροές είναι οικονομικές, κοινωνικές κλπ. Η οριογραμμή ξεκινά από τα σημεία όπου παρατηρείται η μικρότερη ένταση ροών από τον πόλο στην περιφέρεια. Από την οριογραμμή αυτή αρχίζει και αυξάνεται η ένταση των ροών από την περιφέρεια με κατεύθυνση έναν άλλον γειτονικό πόλο έλξης.

Η θεωρία των γραφημάτων μετρά τις αλληλεξαρτήσεις ανάμεσα σε μια επιλεγμένη ομάδα αστικών κέντρων. Η ποσοτική απαρίθμηση των ροών τοποθετείται σε πίνακα διπλής εισόδου που δίνει τελικά την ιεραρχία των αστικών κέντρων και οριοθετεί την περιφέρεια.

...συνέχεια

Πίνακας λειτουργικών σχέσεων
Τηλεφωνήματα ('000 ημερ.) προς το κέντρο

	A	B	C	D	E	F	G	H	I
A		40							
B	10			60					
C				30					
D		60	10		40				10
E				30		10			
F					20				
G				50				20	
H							30		
I					40				

Πηγή: Κόνσολας, Σύγχρονη Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική, σελ 119

...συνέχεια

Μέθοδος ανάλυσης υποδειγμάτων κέντρων έλξης

(μία πόλη εμφανίζεται ως πόλος έλξης που γύρω του έλκονται μικρότερες πόλεις με τους δικούς τους δορυφόρους, ακριβώς όπως δύο σώματα προσελκύουν το ένα το άλλο ανάλογα με τη μάζα τους και αντιστρόφως ανάλογα με το τετράγωνο της απόστασης μεταξύ τους. Ο πληθυσμός, η απασχόληση, το εισόδημα, ο όγκος πωλήσεων αντιπροσωπεύουν τη μάζα, ενώ η απόσταση σε χλμ., ο χρόνος, το κόστος μεταφοράς αντιπροσωπεύουν την απόσταση.

...συνέχεια

Η εξίσωση της δύναμης έλξης είναι:

$$T_{ij} = K \times \left[\frac{P_i P_j}{d_{ij}^2} \right]$$

όπου:

T_{ij} : δύναμη έλξης μεταξύ 2 πόλεων

i, j = οι 2 πόλεις

K = σταθερή μεταβλητή

P_i, P_j = μάζες (πληθυσμός των 2 πόλεων)

d_{ij}^2 = η απόσταση μεταξύ των 2 πόλεων

...συνέχεια

Το δυναμικό έλξης ασκείται στο κέντρο i από το κέντρο j και η εξίσωση είναι:

$$iV_j = K \times \left[\frac{P_j}{d_{ij}} \right]$$

όπου:

P_j = πληθυσμός, όγκος πωλήσεων κλπ

d_{ij} = απόσταση, κόστος μεταφοράς κλπ

K = μια σταθερά

...συνέχεια

Εάν το κέντρο i περιβάλλεται από έναν αριθμό οικιστικών κέντρων, τότε ορίζεται το συνολικό δυναμικό έλξης ως εξής:

$$V = K \sum_{j=1}^n \frac{P_i}{d_{ij}}$$

Εφόσον είναι δυνατό να υπολογιστεί το συνολικό δυναμικό έλξης για όλα τα αστικά κέντρα, μπορούν να προσδιοριστούν τα κέντρα που έχουν το ίδιο δυναμικό έλξης και να χαράσσονται οι γραμμές που διέρχονται από τα κέντρα αυτά, τα οποία δείχνουν τη σφαίρα επιρροής. Οι γραμμές μπορούν να αποτελούν τα όρια των πολικών περιφερειών.

ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

Η οριοθέτηση των περιφερειών προγραμματισμού εξαρτάται από τους αντικειμενικούς σκοπούς της περιφερειακής πολιτικής, από την επιλογή της στρατηγικής περιφερειακής ανάπτυξης και από τη διοικητική διαίρεση του εθνικού χώρου.

Η μεθοδολογία οριοθέτησης των ομοιογενών και πολικών περιφερειών συμβάλλει στην αναδιάρθρωση του εθνικού γεωγραφικού χώρου. Οι περιφέρειες προγραμματισμού πρέπει να οριοθετούνται με κριτήριο τη μεγιστοποίηση των αποτελεσμάτων από την εφαρμογή των αναπτυξιακών προγραμμάτων, τα οποία κινητοποιούν τις παραγωγικές δυνάμεις ισόρροπα στον εθνικό χώρο και μειώνουν τις διαπεριφερειακές ανισότητες.

Οι περισσότερο προβληματικές χωρικές μονάδες έχουν μεγαλύτερη ανάγκη από τη συντονισμένη δράση και συνεπώς από τη συγκρότησή τους σε περιφέρειες προγραμματισμού.

ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΔΙΑΚΡΙΣΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΣΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

- ✓ Χρησιμοποίηση κριτηρίων ομοιογένειας (οικονομικά, κοινωνικά, φυσικά, πολιτιστικά, πολιτικά κλπ κριτήρια), μέριμνα για ύπαρξη σημαντικού πόλου έλξης και εφαρμογή περιφερειακών προγραμμάτων μαζί με θέσπιση μέτρων περιφερειακής πολιτικής) ⇨ Τα παραπάνω αντιστοιχούν σε ομοιογενείς, πολικές και περιφέρειες προγραμματισμού.
- ✓ Οι περιφέρειες αποτελούν ομαδοποίηση μικρότερων διοικητικών χωρικών μονάδων.
- ✓ Οι περιφέρειες οριοθετούνται και υπάρχει η τάση να οριοθετείται και η σφαίρα επιρροής (κεντρικά σημεία).
- ✓ Στις αναπτυγμένες χώρες τα περιφερειακά και τοπικά διοικητικά όργανα έχουν αυξημένες αρμοδιότητες, σε αντίθεση με τις αναπτυσσόμενες χώρες όπου οι εξουσίες συγκεντρώνονται στην πρωτεύουσα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Κόνσολας Ν., «Σύγχρονη Περιφερειακή Οικονομική Ανάπτυξη», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 1997.